

C programok formális verifikációja a Why3 keretrendszerrel

Izso Benedek

benedek.izso@gmail.com

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Méréstechnika és Információs Rendszerek Tanszék
Hibatűrő Rendszerek Kutatócsoport

Szoftver verifikáció és validáció



Tartalom

- 1 A Why3 szoftver verifikációs platform
- 2 N királynő probléma - C kód
- 3 Specifikáció megfogalmazása
- 4 Helyesség bizonyítása
- 5 Összefoglalás



Why3 felépítése

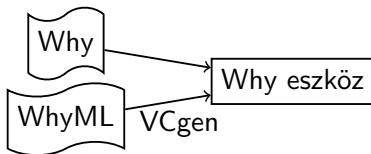
Why verifikációs eszköz

Why eszköz



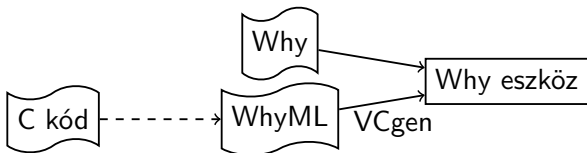
Why3 felépítése

Program leírás (**WhyML**) és
logikai specifikáció (**Why**)
elkülönítése



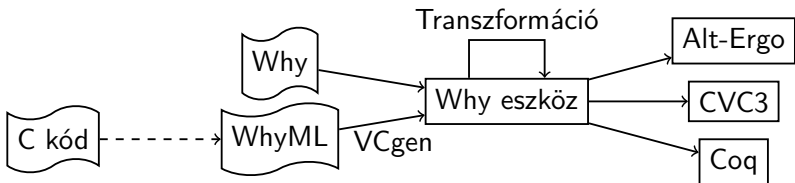
Why3 felépítése

C kód kézi formalizálása



Why3 felépítése

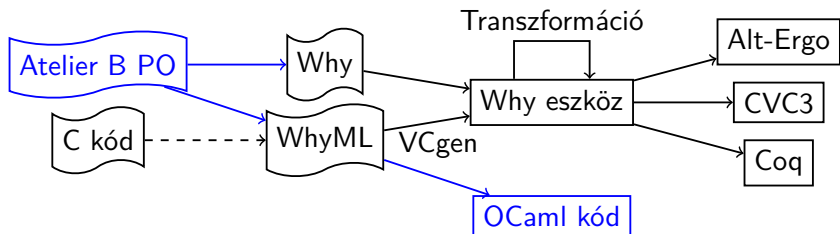
- Komplex kényszerek szétbontása transzformációval
- Több hatékony tétel bizonyító használata



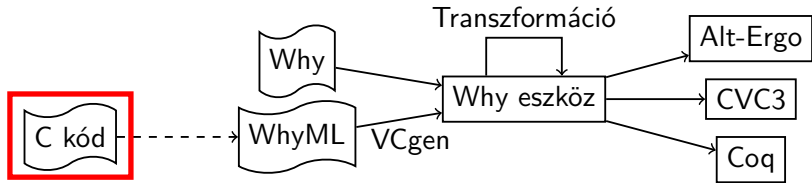
Why3 felépítése

Kiegészítés:

- Atelier B \rightarrow Why
- WhyML \rightarrow OCaml (correct by construction)



Forráskód megismerése



N-királynő probléma hatékony C kódja

queens.c

```
t(a, b, c){ int d=0, e=a&~b&~c, f=1; if (a) for ( f=0; d=(e==d)&~e; f+=t(a-d, (b+d)*2, (c+d)/2)); return f; } main(q){ scanf("%d",&q); printf("%d\n", t(~0<<q, 0, 0)); }
```

Definíció (N-királynő probléma)

Megadja, hogy N királynőt hány féle képpen lehet egy NxN-es sakktáblán elhelyezni.

```
$ gcc queens.c -o queens
$ ./queens
8
92
```



N-királynő probléma hatékony C kódja

Kód tördelése

```
t(a, b, c) {
  int d=0, e=a&~b&~c, f=1;
  if(a)
    for(f=0; d=(e==d)&~e;
        f+=t(a-d, (b+d)*2, (c+d)/2));
  return f;
}
main(q){
  scanf("%d",&q);
  printf("%d\n", t(~(~0<<q), 0, 0));
}
```

```
int t(int a, int b, int c) {
  int d, e=a&~b&~c, f=1;
  if (a)
    for (f=0; d=e&~e; e==d)
      f += t(a-d, (b+d)*2, (c+d)/2));
  return f;
}
int queens(int n) {
  return t(~(~0<<n), 0, 0);
}
```



N-királynő probléma hatékony C kódja

Típus információk hozzáadása

```
t(a, b, c) {
  int d=0, e=a&~b&~c, f=1;
  if(a)
    for(f=0; d=(e==d)&~e;
        f+=t(a-d, (b+d)*2, (c+d)/2));
  return f;
}
main(q){
  scanf("%d",&q);
  printf("%d\n", t(~(0<<q), 0, 0));
}
```

```
int t(int a, int b, int c) {
  int d, e=a&~b&~c, f=1;
  if (a)
    for (f=0; d=e&~e; e==d)
      f += t(a-d, (b+d)*2, (c+d)/2));
  return f;
}
int queens(int n) {
  return t(~(0<<n), 0, 0);
}
```



N-királynő probléma hatékony C kódja

ANSI C szerint mi az értéke?

```
t(a, b, c) {
  int d=0, e=a&~b&~c, f=1;
  if(a)
    for(f=0; d=(e==d)&~e;
        f+=t(a-d, (b+d)*2, (c+d)/2));
  return f;
}
main(q){
  scanf("%d",&q);
  printf("%d\n", t(~0<<q), 0, 0));
}
```

```
int t(int a, int b, int c) {
  int d, e=a&~b&~c, f=1;
  if (a)
    for (f=0; d=e&~e; e==d)
      f += t(a-d, (b+d)*2, (c+d)/2));
  return f;
}
int queens(int n) {
  return t(~0<<n), 0, 0);
}
```



N-királynő probléma hatékony C kódja

ANSI C konform kód előállítás

```

t(a, b, c) {
  int d=0, e=a&~b&~c, f=1;
  if (a)
    for (f=0; d=(e--d)&~e;
         f+=t(a-d, (b+d)*2, (c+d)/2));
  return f;
}

main(q){
  scanf("%d",&q);
  printf("%d\n",t(~(~0<<q),0,0));
}

int t(int a, int b, int c) {
  int d, e=a&~b&~c, f=1;
  if (a)
    for (f=0; d=e&~e; e--d)
      f += t(a-d, (b+d)*2, (c+d)/2));
  return f;
}

int queens(int n) {
  return t(~(~0<<n),0,0);
}

```



N-királynő probléma hatékony C kódja

I/O nem érdekes, csak az algoritmus

```
t(a, b, c) {
  int d=0, e=a&~b&~c, f=1;
  if(a)
    for(f=0; d=(e==d)&~e;
        f+=t(a-d, (b+d)*2, (c+d)/2));
  return f;
}
main(q){
  scanf("%d",&q);
  printf("%d\n", t(~(~0<<q), 0, 0));
}
```

```
int t(int a, int b, int c) {
  int d, e=a&~b&~c, f=1;
  if (a)
    for (f=0; d=e&~e; e==d)
      f += t(a-d, (b+d)*2, (c+d)/2));
  return f;
}
int queens(int n) {
  return t(~(~0<<n), 0, 0);
}
```



Algoritmus leírása halmazokkal

Visszalépéses keresés (backtracking):

- $t()$ helyezi el a sorokban a királynőket
- a, b, c : $\{0, 1, \dots, n-1\}$ részhalmazát jelöli, i eleme a halmaznak, ha az i . bit 1

```

int t(int a, int b, int c) {
    int d, e=a&~b&~c, f=1;
    if (a)
        for (f=0; d=e&~e; e==d)
            f += t(a-d, (b+d)*2,
                  (c+d)/2));
    return f;
}
int queens(int n) {
    return t(~(~0<<n), 0, 0);
}
  
```

```

int t(set a, set b, set c)
    f ← 1
    if a ≠ ∅
        e ← (a \ b) \ c
        f ← 0
        while e ≠ ∅
            d ← min_elt(e)
            f ← f + t(a \ {d}, succ(b ∪ {d}),
                    pred(c ∪ {d}))
            e ← e \ {d}
    return f
int queens(int n)
    return t({0, 1, ..., n-1}, ∅, ∅)
  
```



Algoritmus leírása halmazokkal

Bitművelet → halmazművelet:

```

int t(int a, int b, int c) {
    int d, e=a&~b&~c, f=1;
    if (a)
        for (f=0; d=e&~e; e==d)
            f += t(a-d, (b+d)*2,
                  (c+d)/2));
    return f;
}

int queens(int n) {
    return t(~(~0<<n), 0, 0);
}

int t(set a, set b, set c)
    f ← 1
    if a ≠ ∅
        e ← (a \ b) \ c
        f ← 0
        while e ≠ ∅
            d ← min_elt(e)
            f ← f + t(a \ {d}, succ(b ∪ {d}),
                    pred(c ∪ {d}))
            e ← e \ {d}
        return f
int queens(int n)
    return t({0, 1, ..., n-1}, ∅, ∅)

```



Algoritmus leírása halmazokkal

Bitművelet \rightarrow halmazművelet:
- Halmaz kivonás

```
int t(int a, int b, int c) {
  int d, e=a&~b&~c, f=1;
  if (a)
    for (f=0; d=e&-e; e-=d)
      f += t(a-d, (b+d)*2,
            (c+d)/2));
  return f;
}
int queens(int n) {
  return t(~(~0<<n), 0, 0);
}
```

```
int t(set a, set b, set c)
  f ← 1
  if a ≠ ∅
    e ← (a \ b) \ c
    f ← 0
    while e ≠ ∅
      d ← min_elt(e)
      f ← f + t(a \ {d}, succ(b ∪ {d}),
                pred(c ∪ {d}))
      e ← e \ {d}
  return f
int queens(int n)
  return t({0, 1, ..., n-1}, ∅, ∅)
```



Algoritmus leírása halmazokkal

Bitművelet \rightarrow halmazművelet:

- Halmaz kivonás
- Üreshalmaz vizsgálat

```

int t(int a, int b, int c) {
  int d, e=a&~b&~c, f=1;
  if (a)
    for (f=0; d=e&~e; e==d)
      f += t(a-d, (b+d)*2,
             (c+d)/2));
  return f;
}
int queens(int n) {
  return t(~(~0<<n), 0, 0);
}

```

```

int t(set a, set b, set c)
  f ← 1
  if a ≠ ∅
    e ← (a \ b) \ c
    f ← 0
    while e ≠ ∅
      d ← min_elt(e)
      f ← f + t(a \ {d}, succ(b ∪ {d}),
               pred(c ∪ {d}))
      e ← e \ {d}
    return f
int queens(int n)
  return t({0, 1, ..., n-1}, ∅, ∅)

```



Algoritmus leírása halmazokkal

Bitművelet \rightarrow halmazművelet:

- Halmaz kivonás
- Üreshalmaz vizsgálat
- Legkisebb elem kiválasztása

```
int t(int a, int b, int c) {
  int d, e=a&~b&~c, f=1;
  if (a)
    for (f=0; d=e&~e; e==d)
      f += t(a-d, (b+d)*2,
            (c+d)/2));
  return f;
}
int queens(int n) {
  return t(~(~0<<n), 0, 0);
}
```

```
int t(set a, set b, set c)
  f ← 1
  if a ≠ ∅
    e ← (a \ b) \ c
    f ← 0
    while e ≠ ∅
      d ← min_elt(e)
      f ← f + t(a \ {d}, succ(bU{d}),
                pred(cU{d}))
      e ← e \ {d}
  return f
int queens(int n)
  return t({0, 1, ..., n-1}, ∅, ∅)
```

```
011010 = e
100110 = ~e (kettes kompl.)
000010 = e&~e
```



Algoritmus leírása halmazokkal

Bitművelet \rightarrow halmazművelet:
 - a -ban szereplő d elem törlése

```
int t(int a, int b, int c) {
  int d, e=a&~b&~c, f=1;
  if (a)
    for (f=0; d=e&~e; e==d)
      f += t(a-d, (b+d)*2,
             (c+d)/2));
  return f;
}
int queens(int n) {
  return t(~(~0<<n), 0, 0);
}
```

```
int t(set a, set b, set c)
  f ← 1
  if a ≠ ∅
    e ← (a \ b) \ c
    f ← 0
    while e ≠ ∅
      d ← min_elt(e)
      f ← f + t(a \ {d}, succ(b ∪ {d}),
               pred(c ∪ {d}))
      e ← e \ {d}
  return f
int queens(int n)
  return t({0, 1, ..., n-1}, ∅, ∅)
```

$$a \supset e \supset d$$



Algoritmus leírása halmazokkal

Bitművelet \rightarrow halmazművelet:

- a -ban szereplő d elem törlése
- b és c -ben nem szereplő új elem felvétele

```

int t(int a, int b, int c) {
    int d, e=a&~b&~c, f=1;
    if (a)
        for (f=0; d=e&~e; e==d)
            f += t(a-d, (b+d)*2,
                (c+d)/2));
    return f;
}
int queens(int n) {
    return t(~(~0<<n), 0, 0);
}

```

```

int t(set a, set b, set c)
f ← 1
if a ≠ ∅
    e ← (a \ b) \ c
    f ← 0
    while e ≠ ∅
        d ← min_elt(e)
        f ← f + t(a \ {d}, succ(b ∪ {d}),
            pred(c ∪ {d}))
        e ← e \ {d}
    return f
int queens(int n)
return t({0, 1, ..., n-1}, ∅, ∅)

```

$d \notin b$
 $d \notin c$



Algoritmus leírása halmazokkal

Bitművelet \rightarrow halmazművelet:

- a -ban szereplő d elem törlése
- b és c -ben nem szereplő új elem felvétele
- Minden elem növelése/csökkentése

```

int t(int a, int b, int c) {
    int d, e=a&~b&~c, f=1;
    if (a)
        for (f=0; d=e&~e; e==d)
            f += t(a-d, (b+d)*2,
                  (c+d)/2));
    return f;
}
int queens(int n) {
    return t(~(~0<<n), 0, 0);
}
  
```

```

int t(set a, set b, set c)
    f  $\leftarrow$  1
    if a  $\neq$   $\emptyset$ 
        e  $\leftarrow$  (a \ b) \ c
        f  $\leftarrow$  0
        while e  $\neq$   $\emptyset$ 
            d  $\leftarrow$  min_elt(e)
            f  $\leftarrow$  f + t(a \ {d}, succ(b  $\cup$  {d}),
                          pred(c  $\cup$  {d}))
            e  $\leftarrow$  e \ {d}
        return f
int queens(int n)
    return t({0, 1, ..., n-1},  $\emptyset$ ,  $\emptyset$ )
  
```



Algoritmus megértése

```
int t(set a, set b, set c)
  f ← 1
  if a ≠ ∅
    e ← (a \ b) \ c
    f ← 0
    while e ≠ ∅
      d ← min_elt(e)
      f ← f + t(a \ {d}, succ(b ∪ {d}),
                pred(c ∪ {d}))
      e ← e \ {d}
  return f

int queens(int n)
  return t({0, 1, ..., n-1}, ∅, ∅)
```



Algoritmus megértése

```

int t(set a, set b, set c)
  f ← 1
  if a ≠ ∅
    e ← (a \ b) \ c
    f ← 0
    while e ≠ ∅
      d ← min_elt(e)
      f ← f + t(a \ {d}, succ(b ∪ {d}),
                pred(c ∪ {d}))
      e ← e \ {d}
  return f

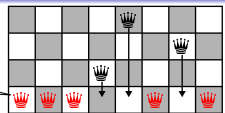
```

```

int queens(int n)
  return t({0, 1, ..., n-1}, ∅, ∅)

```

a:
függőlegesen nem fogott
lehetséges elemek



$a = 11100101_2, a = \{0, 2, 5, 6, 7\}$



Algoritmus megértése

```

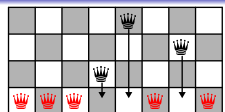
int t(set a, set b, set c)
  f ← 1
  if a ≠ ∅
    e ← (a \ b) \ c
    f ← 0
    while e ≠ ∅
      d ← min_elt(e)
      f ← f + t(a \ {d}, succ(b ∪ {d}),
                pred(c ∪ {d}))
      e ← e \ {d}
  return f

```

```

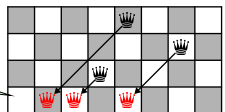
int queens(int n)
  return t({0, 1, ..., n-1}, ∅, ∅)

```



$a = 11100101_2$, $a = \{0, 2, 5, 6, 7\}$

b:
balra átlósan
fogott elemek



$b = 01101000_2$, $b = \{3, 5, 6\}$

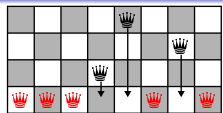


Algoritmus megértése

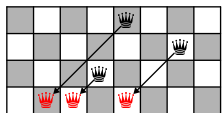
```

int t(set a, set b, set c)
  f ← 1
  if a ≠ ∅
    e ← (a \ b) \ c
    f ← 0
    while e ≠ ∅
      d ← min_elt(e)
      f ← f + t(a \ {d}, succ(b ∪ {d}),
                pred(c ∪ {d}))
      e ← e \ {d}
  return f

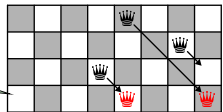
int queens(int n)
  return t({0, 1, ..., n-1}, ∅, ∅)
  
```



$a = 11100101_2$, $a = \{0, 2, 5, 6, 7\}$



$b = 01101000_2$, $b = \{3, 5, 6\}$



$c = 00001001_2$, $c = \{0, 3\}$

c:
jobbra átlósan
fogott elemek

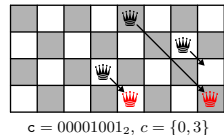
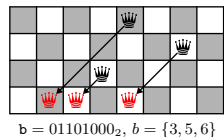
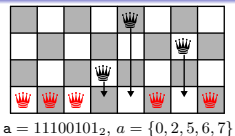
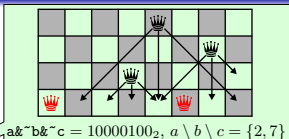


Algoritmus megértése

```

int t(set a, set b, set c)
  f ← 1
  if a ≠ ∅
    e ← (a \ b) \ c
    f ← 0
    while e ≠ ∅
      d ← min_elt(e)
      f ← f + t(a \ {d}, succ(b ∪ {d}),
                pred(c ∪ {d}))
      e ← e \ {d}
  return f

```



```

int queens(int n)
  return t({0, 1, ..., n-1}, ∅, ∅)

```



Algoritmus megértése

```
int t(set a, set b, set c)
```

```
  f ← 1
```

```
  if a ≠ ∅
```

```
    e ← (a \ b) \ c
```

```
    f ← 0
```

```
    while e ≠ ∅
```

```
      d ← min_elt(e)
```

```
      f ← f + t(a \ {d}, succ(b ∪ {d}),
```

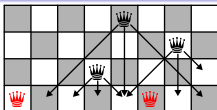
```
                pred(c ∪ {d}))
```

```
      e ← e \ {d}
```

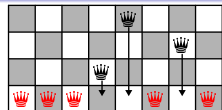
```
  return f
```

```
int queens(int n)
```

```
  return t({0, 1, ..., n-1}, ∅, ∅)
```



$a \sim b \sim c = 10000100_2, a \setminus b \setminus c = \{2, 7\}$



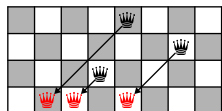
$a = 11100101_2, a = \{0, 2, 5, 6, 7\}$

Ciklus:

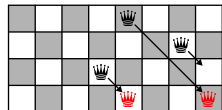
i) e - legkisebb elemének kiválasztása d -be

ii) többi sor feltöltése rekurzívan

iii) elem kivétele lehetségesek közül



$b = 01101000_2, b = \{3, 5, 6\}$



$c = 00001001_2, c = \{0, 3\}$



Algoritmus megértése

```
int t(set a, set b, set c)
```

```
  f ← 1
```

```
  if a ≠ ∅
```

```
    e ← (a \ b) \ c
```

```
    f ← 0
```

```
  while e ≠ ∅
```

```
    d ← min_elt(e)
```

```
    f ← f + t(a \ {d}, succ(b ∪ {d}),  
             pred(c ∪ {d}))
```

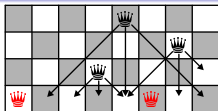
```
    e ← e \ {d}
```

```
  return f
```

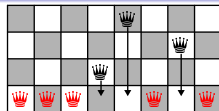
```
int queens(int n)
```

```
  return t({0, 1, ..., n-1}, ∅, ∅)
```

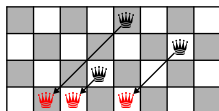
a minden lehetséges helyet tartalmaz
b és c üres



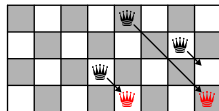
$a \sim b \& \sim c = 10000100_2, a \setminus b \setminus c = \{2, 7\}$



$a = 11100101_2, a = \{0, 2, 5, 6, 7\}$



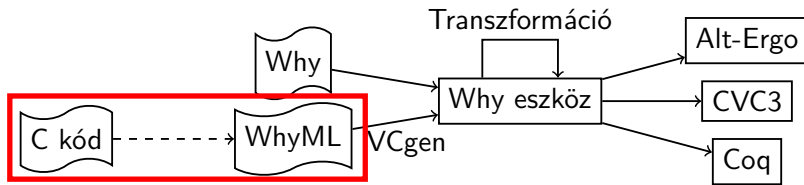
$b = 01101000_2, b = \{3, 5, 6\}$



$c = 00001001_2, c = \{0, 3\}$



Algoritmus WhyML nyelven



Algoritmus WhyML nyelven

```

int t(set a, set b, set c)
  f ← 1
  if a ≠ ∅
    e ← (a \ b) \ c
    f ← 0
    while e ≠ ∅
      d ← min_elt(e)
      f ← f + t(a\{d}, succ(b∪{d}),
                pred(c∪{d}))
      e ← e \ {d}
  return f

```

```

int queens(int n)
  return t({0, 1, ..., n-1}, ∅, ∅)

```

```

let rec t (a b c: set int) =
  if not (is_empty a) then begin
    let e = ref (diff (diff a b) c) in
    let f = ref 0 in
    while not (is_empty !e) do
      let d = min_elt !e in
      f := !f + t (remove d a) (succ (add d b))
                    (pred (add d c));
      e := remove d !e
    done;
    !f
  end else
    1

```

```

let queens (q: int) =
  t (below q) empty empty

```



Algoritmus WhyML nyelven

```

int t(set a, set b, set c)
  f ← 1
  if a ≠ ∅
    e ← (a \ b) \ c
    f ← 0
    while e ≠ ∅
      d ← min_elt(e)
      f ← f + t(a\{d}, succ(b∪{d}),
                pred(c∪{d}))
      e ← e \ {d}
  return f

```

```

int queens(int n)
  return t({0, 1, ..., n-1}, ∅, ∅)

```

```

let rec t (a b c: set int) =
  if not (is_empty a) then begin
    let e = ref (diff (diff a b) c) in
    let f = ref 0 in
    while not (is_empty !e) do
      let d = min_elt !e in
      f := !f + t (remove d a) (succ (add d b))
                    (pred (add d c));
      e := remove d !e
    done;
    !f
  end else
    1

```

```

let queens (q: int) =
  t (below q) empty empty

```

WhyML nyelv:

- (rekurzív) függvény definiálása a **let (rec)** kulcsszóval



Algoritmus WhyML nyelven

```

int t(set a, set b, set c)
  f ← 1
  if a ≠ ∅
    e ← (a \ b) \ c
    f ← 0
    while e ≠ ∅
      d ← min_elt(e)
      f ← f + t(a\{d}, succ(b∪{d}),
                pred(c∪{d}))
      e ← e \ {d}
  return f

```

```

int queens(int n)
  return t({0, 1, ..., n-1}, ∅, ∅)

```

```

let rec t (a b c: set int) =
  if not (is_empty a) then begin
    let e = ref (diff (diff a b) c) in
    let f = ref 0 in
    while not (is_empty !e) do
      let d = min_elt !e in
      f := !f + t (remove d a) (succ (add d b))
                    (pred (add d c));
      e := remove d !e
    done;
    !f
  end else
    1

```

```

let queens (q: int) =
  t (below q) empty empty

```

WhyML nyelv:

- (rekurzív) függvény definiálása a **let (rec)** kulcsszóval
- **ref**: értékre mutató referencia, **!f**: f értéke, **:=** értékadás



Algoritmus WhyML nyelven

```

int t(set a, set b, set c)
  f ← 1
  if a ≠ ∅
    e ← (a \ b) \ c
    f ← 0
    while e ≠ ∅
      d ← min_elt(e)
      f ← f + t(a\{d}, succ(b∪{d}),
                pred(c∪{d}))
      e ← e \ {d}
  return f

```

```

int queens(int n)
  return t({0, 1, ..., n-1}, ∅, ∅)

```

```

let rec t (a b c: set int) =
  if not (is_empty a) then begin
    let e = ref (diff (diff a b) c) in
    let f = ref 0 in
    while not (is_empty !e) do
      let d = min_elt !e in
      f := !f + t (remove d a) (succ (add d b))
                                     (pred (add d c));
      e := remove d !e
    done;
    !f
  end else
    1

```

```

let queens (q: int) =
  t (below q) empty empty

```

WhyML nyelv:

- (rekurzív) függvény definiálása a **let (rec)** kulcsszóval
- **ref**: értékre mutató referencia, **!**: f értéke, **:=** értékadás
- **halmaz** és **egész szám** műveletek beépített könyvtárból



Algoritmus WhyML nyelven

```

int t(set a, set b, set c)
  f ← 1
  if a ≠ ∅
    e ← (a \ b) \ c
    f ← 0
    while e ≠ ∅
      d ← min_elt(e)
      f ← f + t(a\{d}, succ(b∪{d}),
                pred(c∪{d}))
      e ← e \ {d}
  return f

```

```

let rec t (a b c: set int) =
  if not (is_empty a) then begin
    let e = ref (diff (diff a b) c) in
    let f = ref 0 in
    while not (is_empty !e) do
      let d = min_elt !e in
      f := !f + t (remove d a) (succ (add d b))
                (pred (add d c));
      e := remove d !e
    done;
    !f
  end else
    1

```

```

int queens(int n)
  return t({0, 1, ..., n-1}, ∅, ∅)

```

```

let queens (q: int) =
  t (below q) empty empty

```

WhyML nyelv:

- (rekurzív) függvény definiálása a **let (rec)** kulcsszóval
- **ref**: értékre mutató referencia, **!**: f értéke, **:=** értékadás
- **halmaz** és **egész szám** műveletek beépített könyvtárból
- vezérlési szerkezetek (**if-else**, **while**)



Algoritmus WhyML nyelven

```

int t(set a, set b, set c)
  f ← 1
  if a ≠ ∅
    e ← (a \ b) \ c
    f ← 0
    while e ≠ ∅
      d ← min_elt(e)
      f ← f + t(a\{d}, succ(b∪{d}),
                pred(c∪{d}))
      e ← e \ {d}
  return f

```

```

int queens(int n)
  return t({0, 1, ..., n-1}, ∅, ∅)

```

```

let rec t (a b c: set int) =
  if not (is_empty a) then begin
    let e = ref (diff (diff a b) c) in
    let f = ref 0 in
    while not (is_empty !e) do
      let d = min_elt !e in
      f := !f + t (remove d a) (succ (add d b))
                                (pred (add d c));
      e := remove d !e
    done;
    !f
  end else
    1

```

```

let queens (q: int) =
  t (below q) empty empty

```

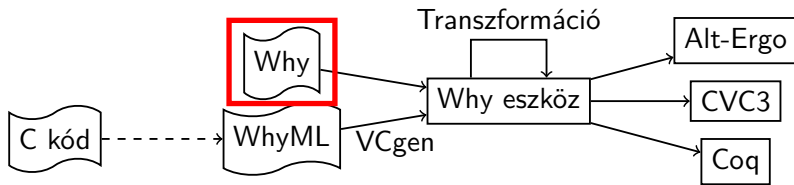
```

axiom succ_def:
  ∀ s: set int, i: int, mem i (succ s) ↔ i ≥ 1 ∧ mem (i-1) s
axiom succ_def:
  ∀ s: set int, i: int, mem i (succ s) ↔ i ≥ 1 ∧ mem (i-1) s

```



Ellenőrzendő kritériumok



Ellenőrzendő kritériumok

```

let rec t (a b c: set int) =
  if not (is_empty a) then begin
    let e = ref (diff (diff a b) c) in
    let f = ref 0 in
    while not (is_empty !e) do
      let d = min_elt !e in

```

```

      f := !f + t (remove d a)
                (succ (add d b))
                (pred (add d c));

```

```

      e := remove d !e

```

```

    done;

```

```

  !f

```

```

end else

```

```

1

```

```

let queens (q: int) =

```

```

  t (below q) empty empty

```

Ellenőrzendő kritériumok:

- ① Nem szakad meg a futása
- ② Véges időn belül lefut
- ③ Helyes eredményt ad



Ellenőrzendő kritériumok

```

let rec t (a b c: set int) =
  if not (is_empty a) then begin
    let e = ref (diff (diff a b) c) in
    let f = ref 0 in
    while not (is_empty !e) do
      let d = min_elt !e in

      f := !f + t (remove d a)
                    (succ (add d b))
                    (pred (add d c));

      e := remove d !e
    done;
  !f
end else

  1
let queens (q: int) =

  t (below q) empty empty

```

Nincs kritikus utasítás
pl.: osztás, tömb címzés

Ellenőrzendő kritériumok:

- 1 Nem szakad meg a futása ✓
- 2 Véges időn belül lefut
- 3 Helyes eredményt ad



Ellenőrzendő kritériumok

```

let rec t (a b c: set int) =
  if not (is_empty a) then begin
    let e = ref (diff (diff a b) c) in
    let f = ref 0 in
    while not (is_empty !e) do
      let d = min_elt !e in

      f := !f + t (remove d a)
                    (succ (add d b))
                    (pred (add d c));

      e := remove d !e
    done;
    !f
  end else

  1
let queens (q: int) =
  t (below q) empty empty

```

Ellenőrzendő kritériumok:

milyen adatokra?

→ új változók bevezetése

- függhet a program változóitól
- program változó nem függet tőle
- hatékonyság nem számít



Ellenőrzendő kritériumok

```

let rec t (a b c: set int) =
  if not (is_empty a) then begin
    let e = ref (diff (diff a b) c) in
    let f = ref 0 in
    while not (is_empty !e) do
      let d = min_elt !e in
      (* ghost *) col := !col[!k ← d];
      (* ghost *) incr k;
      f := !f + t (remove d a)
                (succ (add d b))
                (pred (add d c));
      (* ghost *) decr k;
      e := remove d !e
    done;
    !f
  end else
    (* ghost *) sol := !sol[!s ← !col];
    (* ghost *) incr s;
    1
let queens (q: int) =
  t (below q) empty empty

```

```

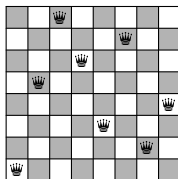
type solution = map int int
val col: ref solution
val k: ref int

```

```

type solutions = map int solutions
val sol: ref solutions
val s: ref int

```



$col = \{5, 2, 4, 6, 0, 3, 1, 7\}$, $k = 8$



Ellenőrzendő kritériumok

```

let rec t (a b c: set int) =
  if not (is_empty a) then begin
    let e = ref (diff (diff a b) c) in
    let f = ref 0 in
    while not (is_empty !e) do
      let d = min_elt !e in
      (* ghost *) col := !col[!k ← d];
      (* ghost *) incr k;
      f := !f + t (remove d a)
                (succ (add d b))
                (pred (add d c));
      (* ghost *) decr k;
      e := remove d !e
    done;
    !f
  end else
    (* ghost *) sol := !sol[!s ← !col];
    (* ghost *) incr s;
    1
let queens (q: int) =
  { 0 ≤ q = n ∧ !s = 0 ∧ !k = 0 }
  t (below q) empty empty
  { result = !s ∧ sorted !sol 0 !s ∧
    ∀ u: solution. solution u ↔
    (∃ i:int. 0 ≤ i < result ∧ eq_sol u !sol[i]) }

```

```

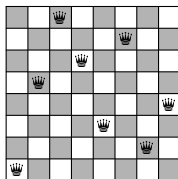
type solution = map int int
val col: ref solution
val k: ref int

```

```

type solutions = map int solutions
val sol: ref solutions
val s: ref int

```



$col = \{5, 2, 4, 6, 0, 3, 1, 7\}$, $k = 8$



Ellenőrzendő kritériumok

```

let rec t (a b c: set int) =
  if not (is_empty a) then begin
    let e = ref (diff (diff a b) c) in
    let f = ref 0 in
    while not (is_empty !e) do
      let d = min_elt !e in
      (* ghost *) col := !col[!k ← d];
      (* ghost *) incr k;
      f := !f + t (remove d a)
                (succ (add d b))
                (pred (add d c));
      (* ghost *) decr k;
      e := remove d !e
    done;
    !f
  end else
    (* ghost *) sol := !sol[!s ← !col];
    (* ghost *) incr s;
  end

```

Az eredmény a megoldások száma

Egy eredmény egyszer szerepel

```

{ result = !s ∧ sorted !sol 0 !s ∧
  ∀ u: solution. solution u ↔
  (∃ i:int. 0 ≤ i < result ∧ eq_sol u !sol[i]) }

```

Csakis az megoldás ami sol-ban megtalálható

```

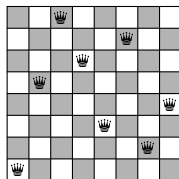
type solution = map int int
val col: ref solution
val k: ref int

```

```

type solutions = map int solutions
val sol: ref solutions
val s: ref int

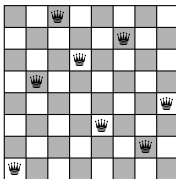
```



$col = \{5, 2, 4, 6, 0, 3, 1, 7\}$, $k = 8$



Ellenőrzendő kritériumok



col={5,2,4,6,0,3,1,7}, k=8

```
let queens (q: int) =
  { 0 ≤ q = n ∧ !s = 0 ∧ !k = 0 }
  t (below q) empty empty
  { result = !s ∧ sorted !sol 0 !s ∧
    ∀ u: solution. solution u ↔
    (∃ i:int. 0 ≤ i < k ∧ eq_sol u !sol[i]) }
```

function n : int

n paraméter függvényként

predicate partial_solution (k: int) (s: solution) =

$\forall i: \text{int}. 0 \leq i < k \rightarrow$

$0 \leq s[i] < n \wedge$

$(\forall j: \text{int}. 0 \leq j < i \rightarrow$

$s[i] \neq s[j] \wedge s[i]-s[j] \neq i-j \wedge s[i]-s[j] \neq j-i)$

- s k hosszún részleges megoldás, ha
- minden i. helyen táblán lévő index szerepel, és
- az előző (j) helyek semelyike sincs: egy oszlopban, jobbra átlósan, balra átlósan

predicate solution (s: solution) =

partial_solution n s

s megoldás,

ha n hosszún részleges megoldás



Ellenőrzendő kritériumok

0	4	7	5	2	6	1	3
0	5	7	2	6	3	1	4
0	6	3	5	7	1	4	2
0	6	4	7	1	3	5	2
1	3	5	7	2	0	6	4
⋮							

sol elemei

```

let queens (q: int) =
  { 0 ≤ q = n ∧ !s = 0 ∧ !k = 0 }
  t (below q) empty empty
  { result = !s ∧ sorted !sol 0 !s ∧
    ∀ u: solution. solution u ↔
      (∃ i:int. 0 ≤ i < result ∧ eq_sol u !sol[i]) }
  
```

predicate eq_prefix (t u: map int α) (i: int) =
 $\forall k: \text{int. } 0 \leq k < i \rightarrow t[k] = u[k]$

t és u i hosszban azonos prefixű, ha ott ($k < i$) értékeik megegyeznek

predicate lt_sol (s1 s2: solution) =
 $\exists i: \text{int. } 0 \leq i < n \wedge$
 $\text{eq_prefix } s1 \ s2 \ i \wedge s1[i] < s2[i]$

s1 s2 megoldás előtt szerepel, ha egy indexen kisebb s1 értéke és előtte azonos volt a prefixük

predicate sorted (s: solutions) (a b: int) =
 $\forall i j: \text{int. } a \leq i < j < b \rightarrow \text{lt_sol } s[i] \ s[j]$

megoldások rendezettek, ha minden j-nél kisebb i indexre i. megoldás a j. előtt van



Ellenőrzendő kritériumok

0	4	7	5	2	6	1	3
0	5	7	2	6	3	1	4
0	6	3	5	7	1	4	2
0	6	4	7	1	3	5	2
1	3	5	7	2	0	6	4
⋮							

sol elemei

```

let queens (q: int) =
  { 0 ≤ q = n ∧ !s = 0 ∧ !k = 0 }
  t (below q) empty empty
  { result = !s ∧ sorted !sol 0 !s ∧
    ∀ u: solution. solution u ↔
      (∃ i:int. 0 ≤ i < result ∧ eq_sol u !sol[i]) }
  
```

predicate eq_prefix (t u: map int α) (i: int) =
 $\forall k: \text{int. } 0 \leq k < i \rightarrow t[k] = u[k]$

t és u i hosszban azonos prefixű, ha ott ($k < i$) értékeik megegyeznek

polimorf

predicate lt_sol (s1 s2: solution) =
 $\exists i: \text{int. } 0 \leq i < n \wedge$
 $\text{eq_prefix } s1 \ s2 \ i \wedge s1[i] < s2[i]$

s1 s2 megoldás előtt szerepel, ha egy indexen kisebb s1 értéke és előtte azonos volt a prefixük

predicate sorted (s: solutions) (a b: int) =
 $\forall i, j: \text{int. } a \leq i < j < b \rightarrow \text{lt_sol } s[i] \ s[j]$

megoldások rendezettek, ha minden j-nél kisebb i indexre i. megoldás a j. előtt van



Ellenőrzendő kritériumok

0	4	7	5	2	6	1	3
0	5	7	2	6	3	1	4
0	6	3	5	7	1	4	2
0	6	4	7	1	3	5	2
1	3	5	7	2	0	6	4
⋮							

sol elemei

```

let queens (q: int) =
  { 0 ≤ q = n ∧ !s = 0 ∧ !k = 0 }
  t (below q) empty empty
  { result = !s ∧ sorted !sol 0 !s ∧
    ∀ u: solution. solution u ↔
      (∃ i:int. 0 ≤ i < result ∧ eq_sol u !sol[i]) }

```

predicate eq_prefix (t u: map int α) (i: int) =
 $\forall k: \text{int}. 0 \leq k < i \rightarrow t[k] = u[k]$

t és u i hosszán azonos prefixű, ha ott ($k < i$) értékeik megegyeznek

predicate eq_sol (t u: solution) =
 eq_prefix t u n

t és u megoldás azonos, ha n hosszán ugyanaz a prefixük



Megállás biztosítása

```

let rec t (a b c: set int)
=
if not (is_empty a) then begin
  let e = ref (diff (diff a b) c) in
  let f = ref 0 in
  while not (is_empty !e) do

    let d = min_elt !e in
    f := !f + t (remove d a)
                    (succ (add d b))
                    (pred (add d c));
    e := remove d !e
  done;
  !f
end else
  1

let queens (q: int) =
  t (below q) empty empty

```

Megállás biztosítása:

- 1 A rekurzív t() megáll véges időn belül
- 2 A while ciklus megáll véges időn belül



Megállás biztosítása

```

let rec t (a b c: set int)
  variant { cardinal a }
  =
  if not (is_empty a) then begin
    let e = ref (diff (diff a b) c) in
    let f = ref 0 in
    while not (is_empty !e) do
      variant { cardinal !e }
      invariant { subset !e a }
      let d = min_elt !e in
      f := !f + t (remove d a)
                    (succ (add d b))
                    (pred (add d c));
      e := remove d !e
    done;
  !f
end else
  1

let queens (q: int) =
  t (below q) empty empty
  
```

- **variant**: szig. mon. csökkenő kifejezés egy jól megalapozott rendezést tekintve
 - **invariant**: folyamatosan igaz kifejezés

- **cardinal**: halmaz számossága
 - **subset**: részhalmaza-e

A cikluson belül tudott, hogy $d \subseteq e$, de `remove d a`-hoz elő kell írni, hogy $e \subseteq a$



Megállás biztosítása

```

let rec t (a b c: set int)
  variant { cardinal a }
  =
  if not (is_empty a) then begin
    let e = ref (diff (diff a b) c) in
    let f = ref 0 in
    while not (is_empty !e) do
      variant { cardinal !e }
      invariant { subset !e (diff (diff a b) c) }
      let d = min_elt !e in
      f := !f + t (remove d a)
                    (succ (add d b))
                    (pred (add d c));
      e := remove d !e
    done;
  !f
end else
  1

let queens (q: int) =
  t (below q) empty empty

```

- **variant**: szig. mon. csökkenő kifejezés egy jól megalapozott rendezést tekintve
 - **invariant**: folyamatosan igaz kifejezés

- **cardinal**: halmaz számossága
 - **subset**: részhalmaza-e

A cikluson belül tudott, hogy $d \subseteq e$, de `remove d a`-hoz elő kell írni, hogy $e \subseteq a$



t függvény specifikációja q helyességéhez

```
let rec t (a b c: set int)
```

```
=
```

```
if not (is_empty a) then begin
  let e = ref (diff (diff a b) c) in
  let f = ref 0 in
  while not (is_empty !e) do
```

```
    let d = min_elt !e in
    f := !f + t (remove d a)
              (succ (add d b))
              (pred (add d c));
    e := remove d !e
```

```
  done;
```

```
  !f
```

```
end else
```

```
1
```

```
let queens (q: int) =
  t (below q) empty empty
```

q specifikációja
t feltételei miatt teljesülnek
→
szükség van t specifikációjára



t függvény specifikációja q helyességéhez

```
let rec t (a b c: set int)
```

```
requires {  $0 \leq !k \wedge !k + \text{cardinal } a = n \wedge !s \geq 0 \wedge \dots$  }
```

```
ensures { result = !s - old !s  $\geq 0 \wedge !k = \text{old } !k \wedge \dots$ 
  sorted !sol (old !s) !s  $\wedge \dots$  }
```

```
=
```

```
if not (is_empty a) then begin
  let e = ref (diff (diff a b) c) in
  let f = ref 0 in
  while not (is_empty !e) do
```

```
  let d = min_elt !e in
  f := !f + t (remove d a)
              (succ (add d b))
              (pred (add d c));
  e := remove d !e
```

```
  done;
```

```
  !f
```

```
end else
```

```
1
```

```
let queens (q: int) =
  t (below q) empty empty
```

q specifikációja
t feltételei miatt teljesülnek
→
szükség van t specifikációjára

Requires (előfeltételek):

- eddig elhelyezett és nem elhelyezett elemek száma n

Ensures (utófeltételek):

- visszatérési értékkel nő a megoldások száma
- k nem változik
- sol-ba beszűrt megoldás rendezett



t függvény specifikációja q helyességéhez

```

let rec t (a b c: set int)
requires { 0 ≤ !k ∧ !k + cardinal a = n ∧ !s ≥ 0 ∧ ... }
ensures { result = !s - old !s ≥ 0 ∧ !k = old !k ∧ ...
           sorted !sol (old !s) !s ∧ ... }
=
  if not (is_empty a) then begin
    let e = ref (diff (diff a b) c) in
    let f = ref 0 in
    'L:while not (is_empty !e) do
      invariant{ !f = !s - at !s 'L ≥ 0 ∧ !k = at !k 'L }
      let d = min_elt !e in
        f := !f + t (remove d a)
                (succ (add d b))
                (pred (add d c));
        e := remove d !e
    done;
  !f
end else
  1

```

```

let queens (q: int) =
  t (below q) empty empty

```

függvény utófeltételéhez
ciklus invariáns felvétele

- 'L: címke
- at !s 'L: s értéke 'L helyen

A ciklus futása során:
- f értéke az új megoldások
számát tartalmazza
- ami nem negatív
- k nem változik



t függvény specifikációja q helyességéhez

```

let rec t (a b c: set int)
  requires { 0 ≤ !k ∧ !k + cardinal a = n ∧ !s ≥ 0 ∧
            sorted !sol (old !e) }
  ensures { result = !s - old !s ≥ 0 ∧ !k = old !k ∧
            sorted !sol (old !e) }

```

```

=
if not (a empty) then
  invariant { !f = !s - at !s }
  subset !e (diff (diff a b) c) /\
  partial_solution
  sorted !sol (at
    (forall i j: int
      (forall t: solution
        (solution t /
          <->
            (exists i: int
              (* assigns *)
              eq_prefix (old !col) !col !k /\
              eq_prefix (old !sol) !sol (old !s) }
            eq_prefix !col t !k) <->
            eq_sol t !sol [i]
          ))
        ))
    )) /\
    (exists i: int. old !s ≤ i < !s /\ eq_prefix !col t !k)
  )
end
1

```

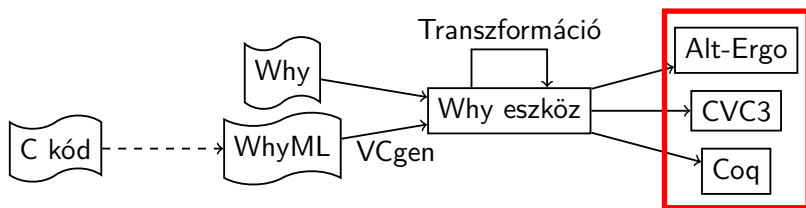
```

let queens (q: int) =
  t (below q) empty e

```



Bizonyítás futtatása



Bizonyítás futtatása

- 2 sor C kód \rightarrow 46 sor kód; feltételekkel 160 ügyes algoritmus, összetett feltételek
- 43 bizonyítandó tétel: 37 automatikusan bizonyított (Alt-Ergo, CVC3)
- 6 felhasználói segítséggel (Coq), ami néhány óra munkát jelent



Összefoglalás

- C program formális verifikációja (helyesség, terminálás)
- Algoritmus kézi megfogalmazása (WhyML nyelven), de hasonló programozási fogalmak, vezérlési struktúrák támogatottak
- Specifikáció megfogalmazása Why nyelven
- Automatikus és kézi tételbizonyítók kevert használata
- Túlcsordulás kezelése: tetszőlegesen nagy int típus (lassú) / n korlátozása (64 biten $n \leq 28$)



Irodalomjegyzék



Jean-Christophe Filliâtre

Verifying Two Lines of C with Why3: an Exercise in Program Verification.

VSTTE, 2012.



François Bobot and Jean-Christophe Filliâtre and Claude Marché and Andrei Paskevich

Why3: Shepherd Your Herd of Provers.

Boogie, 2011



Mentré, David and Marché, Claude and Filliâtre, Jean-Christophe and Asuka, Masashi

Discharging Proof Obligations from Atelier B using Multiple Automated Provers.

Springer, 2012

